

et menscheijk
bij het wijk
rede zelve het
tot kennis
eigenschappen.
Minstens even
erkelijkheid is
rokosmos (klei-
geest is even
idachtwaardig,
1), waarin wij

t, dat het sub-
ten, denkmate-
Kant de onge-
van het sen-
aan het licht
diten gronden
rvaring be-
dat de men-
wat de mate-
de zintuigen

swaardeit tot
te, is Kant's
eldert en ver-
let de mensch-
elpunt, de sa-
zijn schepping
urwetenschap,
a product der
e natuur zikt
t, heeft Kant's
endentiaal ana-
afstandig) zijn
e natuur stelt,
zijn in deze
en mensche-
s den profet-
dingen geleed
ensch, zijnde
in vil (Hand.

klaarder nit-
en, zoekt Kant
h niet in het
umantici zoekt
In den wil,
ktische rede,
eologisch-psyt-
le van verstand
le filosofie er
zedeleer niet
uit de inner-

iversiteit
e Tijdsple-
rempel der
Beelaerts van
blz. 1-22 Bij
uyper en zijn
algemeen van
Vrije Univer-
digheid sprak
de wilskracht

sveld was ge-
igde zijn diepe
geschool. Zie
Vrede 1880,
et Ingezonden
s in De He-

e opening der
ich meest tot
de toga's, op
taf en op het
feestdich-
eraut toege-
an Dr. Kuyper's
le-ketel en de
geslacht van
togen van de
steet inkwam.

ndelsblad
in, dat hij zijn
tutie had be-
ist alleen door
Kuyper nitroe-
66, 157 en 158.
Debatting-
op Woensdag
A. Vailant
orden:

Kuyper het
iteit in eigen

i.e. vrijheid
ied der groote
echter geens-
heid.
sterdam ver-
ofest
ied.
disme in den

like gesteldheid van den moreelen wil opbouwt.
Vooral wanneer dit geschiedt naar Kant's be-
ginsel en methode.

In de Engelsche wijsbegeerte treffen wij gedurig
aan een ethiek, die gebaseerd is op het nuttig-
heidsbeginsel. Daar is het uitgangspunt van de
moraal de vraag: Wat bereik ik met mijn be-
handeling, wat is haar effect aan nuttigheid
voor mijzelf en voor anderen?

Kant schakeit deze vraag uit, en zegt: Het gaat
in de moraal niet om de vraag, of ik zelf door
mijn daad zalig word! De moraal heeft haar eigen
wet. De hoogste zedelijkheid is het goede te
doen omdat het goed is.

De ware moraal is gehoorzaamheid aan de auto-
riteit van het geweten. Bij deze gehoorzaamheid
vervallen alle drijfveeren van zelfzucht.

Dit beginsel is zuiver christelijk. Kant's (niet
gering!) fout is, dat hij de stem van het ge-
weten losmaakt van de openbaring, maar hij treft
precies het kernpunt van de bijbelsche moraal,
wanneer hij niet de uitkomst van de daad doch
de gezindheid, die er achter schuilt, het ken-
merk van het waarachtig goede acht.

Jezus zegt: Zoo iemand wil deszelfs wil doen,
die zal van deze leer bekennen of zij uit God is
(Joh. 7:17).

Weliswaar verbindt de Schrift aan de daad der
gehoorzaamheid het loon, maar niet als motief
van de handeling. Indien de christen doet al wat
hij schuldig is te doen, blijft hij, tegenover het loon,
nog een onnutte dienstknecht. Het allesbeheer-
schende principie van de christelijke moraal is de
gehoorzaamheid.

Welke betekenis de edele motiveering van Kant's
moraal heeft voor de samenleving, wezen wij reeds
met een enkel woord aan. Hetgeen in den men-
schelijken wil zich openbaart als wet, geldt voor
alle menschen. Het persoonlijke is het alge-
meene. Indien er eenige aarzeling mocht opkomen,
of de stem van ons geweten zuiver is, moet de
vraag gesteld: Hoe zou de samenleving zijn, wan-
neer alle menschen deden als ik?

Inderdaad, met zulk een beginsel kan de socio-
logie haar winst doen!

En ook voor den opvoeder heeft Kant's zede-
leer betekenis. Een bepaald systeem van opvoe-
ding gaf Kant niet. Maar wel kiest hij, krachtens
zijn moraalfilosofie, vierkant positie tegen de op-
voedingsleer van Rousseau, die gegrond is op het
lust- en onlustgevoel van het kind. Hij wil niet,
dat de opvoeder het kind tot het goede drijft door
het opwekken van het eergevoel, van den naijver,
van de begeerte naar geluk, noch ook het kind
afschrikt van het kwade door het wekken van
het angstgevoel voor de booze gevolgen. De op-
voeding moet een zedelijke opvoeding zijn, d.i.
het kind moet leeren het goede te doen uit ge-
hoorzaamheid, — niet de gehoorzaamheid aan
den wil van een ander, van den opvoeder, maar
aan den plicht, dien de gewetenswil voorschrijft.
Men moge deze paedagogiek eenzijdig of onvolledig
noemen, niemand zal haar opvoedkundige bete-
kenis voor den opvoeder durven ontzeggen.

(Wordt vervolgd.)

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Als van oude prenten . . .

(De geschriften van L. E. en Ignatia Lubeley).

IV (Slot).

„Schaduw“ van Ignatia Lubeley.

Na tie verschillende artikelen, waarin ik han-
delde over de geschriften van L. E., moet ik thans,
ten besluite van deze reeks, nog wijzen op het
gelijksortige werk van haar zuster, Ignatia Lube-
ley.

Gelijksortig is hier het juiste woord. Want wel
is er soms verschil in milieu, waar Ignatia Lubeley
schrijft over een anderen, lateren tijd, — in opvat-
ting en bewerking, ook in de keuze der stof is
haar werk aan dat van haar zuster precies gelijk.
Ook zij schrijft over het leven der goeode fami-
liën van vroeger dagen, waarbij niet het gebeuren,
maar de zielkundige waarneming hoofdzak is;
ook zij lascht in haar werk in allerlei citaten
uit Fransche en Engelsche dichters, wat iets fleu-
rigs er aan geeft en een zeker deftig cachet, dat
geheel past bij de personen, waarover ze handelt.
Naast piano- en clavecimbelspel, behoorden im-
mers tapisserie-werk en lectuur van uitheemschen
oorsprong tot de dagelijksche bezigheden in de
woningen der élite en dus brengt de verwijzing
naar dat alles het onmisbare décor aan, dat het
geheel levend maakt en echt.

Reeds eerder zei ik, dat de productie van Igna-
tia Lubeley veel minder omvangrijk is dan die
van L. E. Behalve verschillende schetsen in tijds-
schriften („Onze Eeuw“, „Stemmen des Tijds“,
„Christelijk Vrouwenleven“) godeltelijk verzameld
in den bundel „Novellen“, ken ik maar één roman
van haar hand „De Schaduw“, die in 1921 ver-
scheen. Maar die roman is een treffelijke proeve
van het genre, en als zoodanig dus onze belang-
stelling waard.

„De Schaduw“ vertelt van het leven van den
heer René de Mons, den erfgenaam van een oud-
Brabantisch goed in het Ravesteinsche, „de Laar“. René
is de jongste zoon van een officiers-weduwe,
die onbemiddeld is achtergebleven na den dood
van haar man en niet in staat haar drie zoons
een studieopvoeding te geven. De tweede zoon ech-
ter, Emile, is een jongen van buitengewone be-
gaaftheid en daarom wordt alle financiële kracht
op hem samengetrokken, ten koste, maar met vol-
komen bewilliging van René, den jongste. Emile
mijst evenwel de noodige concentratie en een on-
gelukkige liefdeshistorie brengt hem geheel van
de wijs. Hij verdoet een aantal jaren en het aan-
wezige geld zonder eenig resultaat en belandt ten
slotte op een kantoor in zeer ondergeschikte functie.
De moeder, geheel gedestillieerd, ook door het
gedrag van den oudsten zoon, leeft in teruggetrok-
kenheid met den braven René, die zich voor de
beide anderen heeft opgeofferd en zich martelaar
voelt. Als zij gestorven is betreft hij kamers, leeft
van z'n inkomen als belastingambtenaar en heeft
alleen oog voor zichzelf en zijn eenzaamheid, die
hij met een in eigen oogen groot heroïsme draagt.

In die omstandigheden wordt hij, als de eenig
respectabele, de erfgenaam van het groote, maar
vervallen goed van een ouden oom de Mons. Veel
liever was hij in zijn gewone doen gebleven, maar
aan de erflating is de verplichting verbonden, dat
hij zelf de bezitting moet beheeren en er wonen.
En dus neemt hij z'n intrek op het vervallen slot.

In Ravestein woont de vroegere zaakwaarnemer
van „de Laar“, zijn oom Jennings, een vroolijke,
tevreden man, de volkomen tegenstelling van den
zelfingenomen René. Het is Jennings dan ook maar
weinig naar den zin, dat z'n neef de hand vraagt
van een nichtje zijner vrouw, Ninette, maar deze,
een bijzonder zachte en lieve verschijning, vindt
zich geroepen de eenzaamheid te verlichten van
den man, wiens levenshistorie ze met naïeve be-
wondering voor zijn naastenliefde heeft leeren ken-
nen, en neemt het aanzoek aan.

Een zeldzaam fijne figuur, deze Ninette, wier
zielgesteldheid we telkens aflezen uit haar dag-
boek, die niets voor zichzelf vraagt, maar alleen
geven wil, die leeft in blijmoedig vertrouwen op
Gods goedheid en wijsheid en door dit alles voor
ons gevoel veel te goed is voor den zelfingenomen,
pedanten René, die haar behandelt als een kind
(ze is veel jonger) en haar liefdevolle toewijding ziet
als passende onderworpenheid.

Telkens probeert ze hem te wijzen op z'n ver-
keerde verhouding tot Emile, die naar de berichten
melden, zichzelf teruggevonden heeft, maar nu in
gebrekkige omstandigheden leeft. Ze heeft echter
evenmin succes als Jennings, en René neemt het
haar kwalijk, dat ze niet begrijpt, hoe hij van
zijn kant al zooveel gedaan heeft, dat nu niets
meer van hem te eischen valt. Hij ziet altijd maar
op z'n eigen braafheid en voortreffelijkheid, die
hem juist in ons oog tegenover de sympathieke Ni-
nette onuitstaanbaar maken; zij denkt (want spre-
ken durft ze niet) in de stilte van het eenzame
huis over den toestand steeds weer na, en
probeert in haar naïef en vroom gemoed de hou-
ding van haar man te rijmen met zijn plicht, wat
haar echter nooit gelukt.

Deze historie is de schaduw, waarvan de titel
spreekt. Als op „de Laar“ een zoon geboren wordt
en Ninette daarin aanleiding vindt om nog eens
te wijzen op den verloren zoon der familie, vindt
haar man de uitvlucht, dat hij diens lijdens-
geschiedenis niet brengen wil in het leven van
dit kind, en de verhouding blijft bij het oude.

Tot de tijding komt, dat Emile ernstig ziek is.
Dan zet Ninette door, en noodzaakt René te gaan,
in de hoop, dat hij nog op tijd komen zal. On-
willig gaat deze en hij vindt Emile ook nog in
leven, zelfs nog even bij bewustzijn. En den laatsten
nacht van diens leven zit hij aan het bed van
den bewusteloze, met een vriend van z'n broer,
die met liefde den stervende overlaadt.

Beschaamd keert René naar huis terug en daar
is het Ninette, die hem zichzelf helpt overwinnen.

Zooals men ziet is de psychologische waar-
neming weer de hoofdzak van dit verhaal en de
analyse is alleszins verdienstelijk. Hier hebben we
een gegeven, dat zich voor een behandeling in
romanvorm leent, omdat er een regelmatig groei
is van wat ik in m'n vorig artikel omschreef als
een psychologisch conflict: en ook is er de nood-
wendige catastrofe, als consequentie van het
conflict, die het einde brengt van de historie, die
de schaduw doet wegvallen. Heel goed zijn volge-
houden de beide karakters, van Ninette in haar
grootte liefde, haar teerheid van gemoed, haar kin-
derlijk geloof, van René in zijn zelfgenoegzaam-
heid en besef van eigen waarde. Allerlei kleine
bijzonderheden spelen als zonnestralen door deze
karakterschetsen heen en belichten die buitenge-
woon illustratief; zoo de alleen-spraken van Ninette
met het portret van René's moeder, die immers
ook de moeder is van Emile, of de Nutslezingen
van René in Ravestein, waar hij zich bewust wordt
van een nieuwe gave van voortreffelijkheid, z'n
redenaarstalent. Zoo ook de citaten uit gedichten
of romans, die Ninette leest en op zichzelf van
toepassing maakt, of de wijze, waarop René zich

een enkele maal verwaardigt iets zakelijks met Ni-
nette te bespreken — altemaal trekken van een
beeld, dat daardoor steeds duidelijker wordt. En
de geheele omgeving, het oude, vervallen huis,
z'n eenzame ligging, het eentonige populierenlan-
tje er voor, de stille gracht er om heen, ze sty-
leeren de karakter-analyse, omdat ze alle aandacht
in één richting trekken: het conflict.

Ik geloof, dat een goed-geconcepieerd boek als
deze roman, ondanks de weinige actie en ondanks
het onderwetsche cachet, toch voor onzen tijd van
betekenis is. Een liefdevolle, toegewijde, echte
vrouw als Ninette is in de moderne literatuur
een niet-veelvuldig voorkomende verschijning en
juist daardoor contrasteert haar beeld sterk met
de egoïstische vrijheidsheldinnen der tegenwoor-
dige romantiek. Bij een andere geestesgesteldheid,
dan de hare, zou dit huwelijk teengewol van niet
begrijpen en niet waardeeren een van die vele
ongelukkige huwelijken geworden zijn, waarvan de
moderne literatuur vol is. Thans, nu zij in de
zekerheid „dat zij dat vereenzaamde hart helpen
kon zijn moeilijk leven te doorworstelen en... in
haar liefde niets meer (vraagt) voor zichzelf“,
thans valt de schaduw, die het geluk verdonkerde,
weg door haar zelfverloochening en volhardende
toewijding. En dus is de historie op zichzelf in
een tijd als de onze en bij een constellatie der
literatuur als de moderne van veel betekenis,
en in den vorm, waarin ze hier medegedeeld is,
de lezing ten zeerste waard.

De ruimte laat niet toe, ook de overige schetsen
van deze Schrijfster te bezien. Belangstellenden
kan ik aanraden den bundel „Novellen“, die voor
enkele jaren in een tweeden druk verscheen, en
de schetsen „De geschiedenis van Caroline van
Widel“ (in „Onze Eeuw“, jaarg. 1910) en „In
haar Eenzaamheid“ (in „Onze Eeuw“, jaarg. 1912).
„De Schaduw“ is uitgegeven bij Ruys in Utrecht.

Vatten we nu, aan het einde van deze artikelen-
reeks nog eens samen de elementen, die aan de
behandelde literatuur haar betekenis geven.

Dan is dat ten eerste het feit, dat we hier heb-
ben historische lectuur, berustend op be-
trouwbare gegevens, die met groote zorg en kennis
van zaken zijn benut en gerangschikt. En wat
we uit de historie leeren moeten, wie en wat de
menschen geweest zijn achter de feiten, die ons
worden medegedeeld, wordt in deze literatuur in
lastbare vorm ons gegeven; we behoeven niet
meer zelf de feiten te rangschikken en te over-
wegen om een gewenscht perspectief te krijgen;
dat alles is al op voortreffelijke wijze gedaan door
de Auteurs, veel beter dan wij zelf het zouden
kunnen, omdat zij geheel zijn ingeleefd in hun stof.

't Is dus historische lectuur, die onmiddellijk
voert tot de essentie van historische studie.

Ten tweede is het de romanvorm, die hier
betekenis heeft. Deze toch neemt door zijn eigen-
aardig, levendig karakter weg de bij historische
mededeeling onvermijdelijke plichtmatigheid en
gebondenheid. Reeds wees ik op het gevaar, dat
deze romanvorm meebrengt voor historische stof-
bewerking, maar de bijzondere eigenschappen van
deze literatuur, zooals ik die in de voorafgaande
artikelen aantoonde, nemen dit gevaar grotendeels
weg. En velen, die in zichzelf de rust niet vinden
voor zuiver historische lectuur, zullen haar langs
dezen weg leeren waardeeren.

In de derde plaats is de zuiverheid van
psychologische waarneming een factor
van waarde.

Telkens heb ik daarop gewezen, zoodat ik thans
deze uitspraak als een conclusie meen te mogen
aanmerken. Maar in dit verband dient opgemerkt
te worden, dat 't vooral die psychologische ana-
lyse is, die deze geschriften een plaats geeft in de
moderne literatuur. Zielkundige ontleding is immers
de voornaamste eigenschap der tegenwoordige let-
terkunde en 't is ook de hoofdzak van deze boeken.

Maar, en dat is in de vierde plaats een element
van betekenis, de analyse, die deze lite-
ratuur geeft is die van echte, gezonde
menschelijkheid. Bij de schrikbarend veel-
vuldige gevallen van abnormaliteit, van zielsziekte,
morele afdaling, religieuze zonderlingheid, maats-
chappelijke verdwazing, die de moderne roman-
kunst tot in de kleinste bijzonderheden ontleedt,
hebben we hier de waarneming van den normalen
mensch, geslingerd door velerlei invloed ongetwij-
feld, maar toch nooit verliezend den norm van al-
gemeene menschelijkheid. En dus is de psycholo-
gische analyse van deze geschriften, die, welke
literaire waarde heeft en geeft.

Ten slotte is er nog een zeer belangrijke eigen-
schap, die in het voorafgaande ook reeds herhaal-
delijk ter sprake kwam, de christelijke geest,
die uit deze boeken spreekt. Zeker, dikwijls is het
't echt 18e-eeuwsche vorm christendom, dat we in
z'n formalistische practijk te zien krijgen, maar
herhaaldelijk ook ontmoeten we echte vromen, van
den ouden stempel soms, als joffer Maertje uit
„Silbonetten“, of joffer Caestecker uit „Levens-
beelden“, van meer piëtistische opvatting meestal,
maar echte vromen, wier woorden en daden ge-
tuigenissen zijn. En zij brengen in deze boeken
dien christelijken geest, dien wij er dankbaar in
waardeeren.

Op grond van dit alles herhaal ik, wat ik ten aanzien van sommige dezer geschriften afzonderlijk reeds zeide, men ga in 'n zoeken naar goede lectuur deze boeken niet voorbij. Ze verrijken den geest, vermeerderen de kennis en brengen warmte in het gemoed.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Drie Dingen.

Het eerste waarover ik schrijven wil is over het Congres voor Inwendige Zending van 19-21 Juni j.l. te Amsterdam gehouden. Een belangrijk congres om het thema: „De geestelijke en zedelijke nood van ons volk, hunne voorkoming en hunne heeling". Die belangrijkheid werd gevoeld door ons Koninklijk Huis. H. M. de Koningin zond een koninklijke boodschap en de Koningin-Moeder toonde hare belangstelling door een der zittingen ervan bij te wonen. De minister van onderwijs opende het congres, terwijl de minister-president een verlegenwoordiger zond. Uit alle oorden des lands, ja zelfs uit België, Duitsland en Frankrijk waren de congressisten toegestroomd. Veelzijdig werd de nood onzes volks door de referenten belicht. Ik zou graag er veel over schrijven, maar vind het onderwerp te belangrijk en te breed voor een artikelje in deze rubriek. Daar moet een reeks hoofd-artikelen aan gewijd worden. Niet dat ik solliciteer om nog eens op de voorpagina van ons blad aan de praat te komen. Als ik er nog om denk! Maar waar mannen uit onzen redactiestaf onder de referenten werden gevonden, zal de schrijver gemakkelijk genoeg gevonden kunnen worden. Het moet. Ons blad zou zijn reputatie verliezen als het zulk een belangrijke zaak onopgemerkt liet passeeren. Misschien verdient het aanbeveling eerst de verschijning van de Handelingen af te wachten. Niet dat ik aan de redactie de lakens wil uitdeelen, maar ik zal wel zoo wit als een laken worden van ergernis, als het er niet van komt. Doch ik vertrouw dat de redactie ten deze urgent is.

Onder de congressisten merkte ik ook een aantal Geref. predikanten op. Niet zooveel als ik gehoopt had, maar ik kon ze natuurlijk niet alle. De oude veteraan De Gaay Fortman was ondanks zijn hoogen leeftijd uit Den Haag overgekomen en beschaamde vele jongeren. Dit is mij een welkome gelegenheid even terug te komen op mijn artikel „Evangelisatie en de Verkiezing". Sommigen hebben daar iets onvriendelijks in gelezen aan het adres van onze predikanten, een zekere geringschatting van het ambt. Geheel ten onrechte. Ik verwacht zeer veel van onze predikanten, mijn ideaal is eigenlijk de Predikant-Evangelist. Voor dit werk zijn onze beste mannen noodig. Ik krijg altijd een kleur van plezier als ik lees of hoor, dat een predikant zich aan het werk der evangelisatie geeft. Mijn artikel ging niet tegen één of meer predikanten, maar tegen een verkeerd geest, die hier en daar in de gemeente wordt gevonden en ook in de bedoelde predicatie tot uiting kwam. Zakelijk heb ik dan ook allerwegen instemming gevonden. En zoo lang ik aan deze rubriek mag medewerken, hoop ik onvermoed — zoo niet mijn zwaard, dan toch mijn kruk — tegen dezen geest te zwaaiven.

Ten derde wou ik iets schrijven over de n.s. jubileumfeesten. Niet over het jubileumlied, waarmee het al even moeilijk vlot als met onze nieuwe berijpingen. 1923 schijnt een slecht jaar voor dichters! Maar ik wou even de aandacht vestigen op de uitnemende kansen ons bij deze gelegenheid geboden om te evangeliseeren. De Booze benut zulke omstandigheden om zijn slag te slaan, laat ons niet achterblijven om voor den Koning der koningen te strijden. Naar ik vernam, is de uitgever Voorhoeve voornemens eenige tractaten speciaal voor deze gelegenheid het licht te doen zien. Laat men op deze menschenvolle feestdagen toch overal een tractaatverspreiding op ruime schaal organiseeren. Ook zullen er uitnemende kansen zijn voor straatzing en wellicht ook voor het houden van toespraken. Men koppelt het echter nimmer aan de eigenlijke huldigungsfeesten vast, opdat men ons niet kan beschuldigen uit bij-oogmerken, met een nevendoeel te evangeliseeren. Maar zal er vooral op zulke dagen niet vreeselijk mee gespot worden? Ik denk het wel. Maar:

Zoo, zoo lief had God de wereld,
Dat Hij Zijnen eenigen Zoon,
Voor die afgevalen wereld
Overgaf aan schand en hoon.

En onze Heiland wordt door ons meer geëerd als wij ons geloof toonen in de kracht van Zijn evangelie, dan dat wij met Petrus de beschermende hand over Hem uitbreiden: „Wees U genadig, dat zal U geenszins geschieden."

Als wij zoo jubileeren door de kansen te grijpen, door God ons gegeven, zullen het waarlijk feestdagen voor ons worden.

N. B.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Een boodschap van Genève.

In een Engelsch tijdschrift lezen wij, dat het Consistorie en de „Vénérable Compagnie" van Genève een boodschap gezonden hebben naar al de Christelijke Kerken, om van haar kansels gelezen te worden op het Paaschfeest, dat nu reeds achter ons ligt. Dit bericht verwonderde mij een weinig, omdat ik niet weet of zij ook aan onze kerken is gezonden en zoo ja, aan welk adres dan. Verder heb ik ook niet vernomen of zij op Paschen is gelezen van de kansels van eenige kerkgemeenschap in ons land. In ieder geval is het wel der moeite waard om naar den inhoud te luisteren van een boodschap uit de stad, waar de Volkerenbond zetelt en die het hoofdkwartier is van meerdere internationale organisaties. Voeg daar nog bij, dat deze boodschap uitging van twee colleges, het Consistorie en de Vénérable Compagnie, waarnaar schier alle Gereformeerde Kerken met ontzag en belangstelling luisterden in de 16e en 17e eeuw, als zij iets hadden te zeggen en waaraan vanuit alle landen in die jaren telkens weer advies werd gevraagd in zeer moeilijke aangelegenheden. Beide colleges hebben niet veel meer dan een schaduw van dat gezag overgehouden, 't is waar, maar ik meen mij niet te vergissen, als ik veronderstel, dat het zeer velen nog wel belang kan inboezemen wat zij thans de christelijke kerken hebben te boodschappen; ik wil daarbij zoo getrouw mogelijk de Engelsche vertaling volgen.

Broeders in Christus.

Op dit oogenblik, waarop de toekomst van onze beschaving ernstig in gevaar blijkt te zijn, achten wij dat de tijd is aangebroken voor het Protestantische Christendom, om openlijk te getuigen voor zijn Meester, door aan de wereld een boodschap te zenden, ingegeven door Zijn voorbeeld en geest der liefde.

In het uitgestrekte Rusland heerscht hongersnood met zijn schrikkelijke gevolgen; epidemieën dunnin de bevolking.

In Centraal Europa hebben de jaren, waarin de bevolking gebreuterd werd door ondervoeding, de kracht van het opkomend geslacht ondermijnd.

De verwoeste streken in het Noorden van Frankrijk en in België zijn sprekende getuigen van de vreeselijke tijden welke achter ons liggen.

En eindelijk, in het Nabije-Oosten, dat al zooveel heeft doorgemaakt, richtte brandstichting en massamoorden nieuwe verwoestingen aan.

Europa, uitgeput door den oorlog, krimpt ineen bij deze schrikbeelden van ellende.

Maar hiertoe zijn wij er nog niet: de landen, tot hiertoe gespaard, maken een ontzaglijke crisis door van werkloosheid, waarvoor miljoenen arbeiders zonder werk zijn en dat beteekent voor duizenden van gezinnen verwording en demoralisatie. Tegenover deze feiten openen zich twee mogelijkheden: of de volkeren, beheerscht door koninklijke egoïsme, zullen weigeren elkander bij te staan en zullen derhalve zoeken trotsche droomen van grootheid en van nitsluitend stoffelijke voorspoed te doen verwezenlijken en voortgaan met te zinnen op wraak, geweldpleging en met het verwekken van haat, of ook bestaat de mogelijkheid, dat zij zullen luisteren naar de roepstem van den Zaligmaker en zij zullen Zijn boodschap van vrede, van hoop en leven welkom heeten. Was het niet de Heere die zeide: „Hebt elkander lief. Gij zult uwe vijanden liefhebben. Zalig zijn de barmhartigen."

Onze Heiland vraagt van ons dat wij thans op deze troosteloze aarde Zijn dienstknechten willen zijn, drukkende Zijn voetstappen. Hij verlangt van ons medelijden te hebben met degenen die hongerig en ziek zijn en de hoop des levens te verwakkeren van degenen, die gaan door de vallei van den dood. Alleen de Geest van Christus kan de problemen van den tegenwoordigen tijd tot een goede oplossing leiden en den volkeren weder schafften leven en vrede. Broeders, mogen sceptici en spotters hun schouders al ophalen en de boodschap van Christus beschouwen als een utopie en die zelfs een dwaasheid achten, zij discipelen van Christus, zij geloof en weet dat deze wereld kan en moet worden gered en dat zij in het verleden werd en in de toekomst zal worden gered alleen door het kruis van Christus, door de brandende vlam der liefde en door de kracht van de vrijwillig gebrachte offerande.

Hebben wij dan werkelijk niets geleerd uit de schrikkelijke ervaringen die ons huidige geslacht heeft opgedaan? Hebben wij dan niet gezien naar welk een afgrond van ellende en tot welke wanhopige toestanden een beschaving leidt, die alleen maar bezielde wordt door dorst naar roem en geld? Indien de menschen van heden willen herstellen wat die van gisteren verried hebben, dan moet een andere geest hen leiden, de geest van het Evangelie van Christus.

Dat wij Christenen onze volle verantwoordelijkheid besefsen! Laten onze vurige gebeden opklimmen tot God van alle oorden der wereld, smeekende voor degenen die lijden, biddende voor alle slachtoffers der zonde. Dringende aanvragen komen van alle zijden om steun! Vele daarvan vonden reeds gehoor! Maar de behoeften zijn zoo groot! Denkt vooral toch aan de groote ellende van miljoenen kinderen die dreigen onder te gaan, aan de verlatenen, de wezen, de zieken. Onze harten mogen geopend worden door de liefde tot den Heiland en wij zullen de vreugde smaken dat Hij tot ons zal zeggen: Ik was hongerig en Gij hebt mij te eten gegeven, naakt en Gij hebt mij gekleed. Wat gij aan een dezer kleinsten mijner broeders hebt gedaan, dat hebt gij aan Mij gedaan.

Het kruis van Christus, dat ten grondslag ligt aan

het Goede Kruis, werkende te midden van de vreeselijke gevechten, dat Kruis van onzen Heiland heeft gedragen om liefde te oefenen jegens gewonden, gevangenen en stervenden.

Laat dat het onderpand van Gods liefde zijn te midden van de pijnhoopen; laat het de belofte van bevrijding zijn. Dat de kerken van Christus steeds meer worden de hechte pijlers van gerechtigheid en vrede.

Dat allen die zich noemen naar den dierbaren naam van Christus werken om een nieuwe wereld voor te bereiden en om alle harten nauw aan elkander te verbinden. Laten wij uithalen alle gevoel van haat, ons onthouden van alle bittere woorden jegens andere naties en andere menschen. Laten wij tegenover de afschuwelijke gevolgen van het materialisme en de aanbidding van brute kracht, het jonger geslacht wijzen op den uitnemender weg, welke leidt tot de algemeene pacificatie, waarnaar zoozeer wordt uitgezien. De zaak dringt; de lijdende menscheid roept om hulp; zullen wij weigeren op haar geschrei acht te geven?

Moge God ons de hulp van Zijn Geest schenken; moge Die ons leiden bij onze besluiten, en moge Zijne heilige Naam in Christus worden verheerlijkt.

Het Consistorie en de Vénérable Compagnie,
Genève, Februari 1923.

Correspondentie. Aan den broeder uit Nusspeet deel ik mede, dat het gevraagde adres is: Geschäftsstelle der Reformierten Kirchen-Zeitung, Barmen, Gemarkerstrasse 9, Deutschland.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Verrijking van ons Kerkgezag.

Het oordeel over het poëtisch gehalte van de voorgestelde nieuwe gezangen is allesbehalve gunstig. Tenminste onder degenen, die den eisch stellen, dat christendom en kunst broeder en zuster zijn.

Het muzikale gehalte echter wordt, bijna enthousiast erkend en geprezen in een artikel in „Bergopwaarts".

Veel gelukkiger lijken ons de nieuwe methoden waarmede Gedeputeerden het Rapport hebben opgesteld, welke geslaagd en zeer geslaagd kunnen heeten. Er zijn wijzen bij, welke spoedig genoeg burgerrecht zullen verwerven en een plaats in de H. W. S.- en Joh. de Heer-bundels, om er maar twee te noemen, zullen verkrijgen. En ook verdienen. Want zij zijn, over 't algemeen, vloeiend geschreven, vlot gecomponeerd en vernaden de hand van een kundigen, met de kerktoonaarden welvertrouwen toondichter, dien wij in de persoon van den Voorzitter gemakkelijk meenen te mogen herkennen. Buitengewoon geslaagd komen ons voor de zangwijze bij het Gebed des Heeren — met vaste voor- en naspeelen, wat gezien de gebrekkige speelvaardigheid van vele organisten zeer juist gezien is —, verder een nieuwe welhuidende wijze voor de artikelen des Christelijken Geloofs (onze tweede berijping) en verder een compositie bij 1 Cor. 15:16-20 waar aan het slot bij den regel „en is de eersteling geworden dergenen, die ontslapen zijn", deze overgangsgedachte een groot-fis-accordeo een zeer schoone afsluiting vormt.

Maar het is de grootste verdienste van deze composities, dat zij in aard en opvatting aansluiten bij onze prachtige Lofzangen van Maria en Zacharias.

Deze liederen zullen, wij zijn er van overtuigd, op bijeenkomsten en in het gezin, ook van Hervormden, een dankbaar en welwillend onthaal vinden.

Wij hebben, weliswaar, een onovertefbaar kostelijke Nieuwe Gezangenbundel, die zijn gewicht in platina waard is. Maar daarnaast kunnen en zullen wij deze uitbreiding, bescheidenlijk als „voorstellen" aangedien, dikwijls en met vrucht gebruiken.

Tot voordeel van ons zelf.

A. Brom Jr.

Een boetje humaniteit gevraagd.

Anthonia Margaretha voert in „Christelijk Vronwenleven" een zeer gewenscht pleidooi voor verzachting van de examenzedes.

De Genestet en Hildebrand hebben al vóór jaren de examenmode gerediculisceerd, maar het heeft niet gebaat.

Misschien, — nu we een anti-trekhondenbond hebben en een vereniging tot bescherming van vogels, — is de tijd rijp voor een moderniseering van de examentortuur.

Hoe weinig wordt er van de zijde van de examinatoren vaak naar gestaan om de examinand in zoo voordeel mogelijk conditie te houden of te brengen. Noodeloos laat men hen bij den aanvang van den dag, soms een half of een heel uur wachten na het afgesproken uur van begin. Zulk doelloos rondrentelen vóór of in het gehouw waar geëxamineerd zal worden bevordert in den regel de kalnte en de gemoedsrust niet. Menigeen hervindt zich eerst zoodra de dagtaak kan begonnen worden. En dan de nadeelige gevolgen van dat over tijd beginnen! In plaats van om twaalf uur of half één klaar te zijn, wordt het dan één uur of half twee. En de candidaat, wien het brood bij het onthijt niet al te best door de keel wilde, voelt zich flauw worden en afgemat. En als gevolg van het niet op gewonen tijd kunnen koffiedrinken komt hoofdpijn opzetten.

zoo, dat
Waar
gedurig
daar ni
zelden d
De h
ouderen
Gehee
dat het
onthaald
terwijl d
met den
thee juis
Uit e
aan me
positie i
richtinge
O, ik
gen. En
hooge i
delijke
aan chi
een kor
betrokke
of moes
scheid
bracht,
te diene
En d
de groei
gebruik
door te
van opl
een grip
It zo
al onze
Het is
tegenmo
En het
De at
eigenlijk
Maar de
slaagden
hoeven
gevalen
Ik do
schikkeli
Directie
om bij
thee, o
examen
Koff
Met
Het e
van kan

Al steller
strijd tegen
te yerspillen
zaam oog l
die wel e
streken.
In de „C
de katholie
weer heel
ding gema
regen te v
hebben de
dig te veel
ners worde

Sint-P
„Maar
de wate
van reg
„Zie
brak her
Petrus, i
en kijk
niet ove
De g
lang na
schade
viel hen
den eng
naar de
kwam n
kapoener
vloeden.

Toen
raste en
slechts
handeld
oorloof
aangerick
geen ve
Beven
draaide
naar den
Toen
de klein
goedig t
„Hebt
en dat
Dat zon

Onder d
fabri
behoort